

Феномен української радянської філософії

Козій І. В., Львівський торговельно-економічний університет

У статті проаналізована низка думок сучасних українських науковців стосовно дефініції поняття «радянська філософія», а також її впливу на подальший розвиток філософської думки в Україні.

Встановлено зв'язок між інтенсивністю популяризації ідеології марксизму речниками радянської філософії в Україні та ступеню свободи еволюціонування національних філософських традицій (в даному випадку української філософії). Також подано тлумачення таким поняттям, як «радянська філософія», «українська радянська філософія» з паралельним аналізом розвитку низки стрижневих векторів української філософії радянського періоду.

Оцінено вплив основних концептів української радянської філософії на подальший розвиток національної філософії. Констатовано, що для подальшого незаангажованого розвитку саме української філософської традиції слід із необхідністю позбутися нав'язливого впливу радянського минулого, яке мало місце в українській історії впродовж багатьох десятиліть ХХ століття, а також продовжує опосередковано впливати і на українську сучасну філософію. Таким чином для того, щоб забезпечити собі подальший вільний розвиток української філософії, вітчизняним науковцям потрібно не заангажовано дослідити роль та місце тоталітарної ідеології (радянської філософії) в історії розвитку української філософської думки, а відтак мати змогу рухатися далі вже своїм власним шляхом. Отже потрібно максимально об'єктивно проаналізувати низку стрижневих та основоположних питань стосовно діяльності апологетів української радянської філософії.

Подібний аналіз допоможе більш об'єктивно сформуванню загальної «канви», у площині якої відбувся розвиток досліджуваного феномену, адже ми бачимо, що багато моментів еволюціонування радянської філософії або не висвітлені зовсім, або подаються у дещо спотвореному вигляді. Відтак сьогодні усе більше назриває нагальна потреба дослідження задекларованого феномену.

Ключові слова: українська радянська філософія; тоталітарна ідеологія; марксизм; українська філософія; радянська філософія; радянська ідеологія; теорія марксизму

The Phenomenon of the Ukrainian Soviet Philosophy

Koziy I. V., Lviv University of Trade and Economics

A number of opinions of the modern Ukrainian scientists concerning the definition of the term “Soviet philosophy” and its impact on the further development of a philosophical thought in Ukraine are analyzed in the article.

The connection between the intensity of the popularization of the Marxism ideology by the speakers of the Soviet philosophy in Ukraine and the degree of freedom in the evolution of national philosophical traditions (in this case, the Ukrainian philosophy) is established. Also, the notions “Soviet philosophy”, “Ukrainian Soviet philosophy”, with the parallel analysis of the development of some core vectors of the Ukrainian philosophy in the Soviet period, are construed.

The influence of the main concepts of the Ukrainian Soviet philosophy on the further development of national philosophy is evaluated. The article states that for the further unbiased development of the Ukrainian philosophical tradition it is necessary to get rid of the obsessive influence of the Soviet past that was under way in the Ukrainian history for many decades of the XX century, and also continues to indirectly influence the contemporary Ukrainian philosophy. Thus, in order to ensure the further free development of the Ukrainian philosophy, domestic scholars should, in an impartial way, investigate the role and place of totalitarian ideology (Soviet philosophy) in the history of the development of the Ukrainian philosophical thought, and thus be able to go their own way. Therefore, it is essential to analyse objectively a number of core and fundamental questions regarding the activities of apologists of the Ukrainian Soviet philosophy.

Such analysis will help to generate more objectively the general “outline” in the plane of which the investigated phenomenon developed, since we see that many issues in the evolution of the Soviet philosophy either are not covered at all, or are given somewhat distorted. So now there is an increasingly urgent need to study the declared phenomenon.

Keywords: Ukrainian Soviet philosophy; totalitarian ideology; Marxism; Ukrainian philosophy; Soviet philosophy; Soviet ideology; the theory of Marxism

Феномен української советської філософії

Козий І. В., Львівський торгово-економічний університет

В статті проаналізовані думки сучасних українських учених стосовно визначення поняття «советська філософія», а також її впливу на подальше розвиток філософської думки в Україні.

Встановлено зв'язок між інтенсивністю популяризації ідеології марксизму апологетами советської філософії в Україні та ступенем свободи еволюції національних філософських традицій (в даному випадку української філософії). Також дано трактування таким поняттям, як «советська філософія», «українська советська філософія» з паралельним аналізом розвитку ряду головних векторів української філософії советського періоду.

Дано оцінку впливу головних концептів української советської філософії на подальше розвиток національної філософії. Можливо констатувати, що для подальшого незалежного розвитку саме української філософської традиції потрібно з необхідністю позбутися від нав'язливого впливу советського пришлого, яке мало місце в українській філософії на протязі багатьох десятиліть ХХ століття, а також продовжує опосередковано впливати і на українську сучасну філософію. Отже, для того, щоб забезпечити собі подальше вільне розвиток української філософії вітчизняним ученим потрібно незаангажовано вивчити роль і місце тоталітарної ідеології (советської філософії) в історії розвитку української філософської думки і як наслідок мати можливість рухатися далі вже своїм власним шляхом. Відповідно потрібно максимально об'єктивно проаналізувати ланцюг головних і основоположних питань стосовно діяльності апологетів української советської філософії.

Такий аналіз допоможе більш об'єктивно сформулювати загальну «канву», в якій проходило розвиток досліджуваного феномена, адже ми бачимо, що багато моментів еволюціонування советської філософії або не освітлені зовсім, або подаються в викривленому вигляді. Тому сьогодні все більше назриває потреба вивчення задекларованого феномена.

Ключові слова: українська советська філософія; тоталітарна ідеологія; марксизм; українська філософія; советська філософія; советська ідеологія; теорія марксизму

Постановка проблеми.

Не викликає сумніву той факт, що період розвитку української філософії 20–30-х років є одним із найменш досліджених і неоднозначних у вітчизняній історіографії ХХ століття, а тому до його вивчення, очевидно, також слід підходити, застосовуючи нестандартні моделі та методи, користуючись не лише виключно полярними тезами чи антитезами, а своєрідними напівтонами, не забуваючи при цьому той факт, що в даному історичному відрізку часу була штучно сформована та популяризована монолітна політична та культурно-ідеологічна доктрина, саме в руслі якої можливими були будь-які наукові (у тому числі і філософські) дослідження. Цією доктриною виступила радянська філософія, яку можна розглядати як прямий наслідок насадження «кращих традицій» радянської ідеології як такої. Але не дивлячись на такий стан справ, можна з упевненістю констатувати, що, крім тотального домінування марксистсько-ленінської ідеології, паралельно формувалися та еволюціонували національні філософські традиції як України, так і решти радянських республік. Хоча слід відразу зазначити,

що вони тією чи іншою мірою були «розчинені» в «єдино правильній» марксистсько-ленінській філософії, яка тяжіла у своїй еволюції до «звання» тоталітарної ідеології з усіма наслідками, які випливали з цього факту. Саме тому основні концепти національних філософських традицій слід виокремлювати з цієї монолітної колісистої системи радянської філософії-ідеології.

Аналіз досліджень і публікацій.

Можливо констатувати, що дослідників задекларованої проблематики було і є не так багато. Але попри зазначене потрібно назвати таких науковців, як: І. Яхот, Т. Закидальський, М. Рожченко, М. Олексюк, В. Табачковський, М. Лук, Б. Титаренко, Я. Юринець, І. Огородник, М. Русин, В. Гусев, О. Білий, Р. Кобець, А. Лой, Т. Лютий, О. Хома, Н. Галань та інші.

Мета дослідження.

Проілюструвати та критично проаналізувати позиції низки сучасних українських науковців, які тією чи іншою мірою були задіяні у дослідженні феномену «радянська філософія».

Виклад основного матеріалу.

Нам видається, що насамперед слід дати визначення таким поняттям, як «радянська філо-

софія», «українська радянська філософія», окреслити загальну канву і тенденції розвитку української радянської філософії в цілому і лише після цього аналізувати стрижневі напрями української філософії зазначеного часового періоду. Відтак, говорячи про феномен радянської філософії, слід зазначити, що у сучасному українському філософському дискурсі дедалі частіше піднімається це питання.

Н. Галань, одна із сучасних дослідниць задекларованої проблематики, доволі слушно зазначає: «Складність у дослідженні означеного періоду спричинена, передусім, наявністю чималої кількості різних, відмінних і подекуди протилежних напрямків, течій, ментальних розгалужень у межах філософського дискурсу, часом настільки ідеологічно, культурно й навіть географічно віддалених одна від одної, що дослідник постає перед неможливістю їхньої об'єктивної диференціації, стратифікації й типології» [2, с. 15]. Н. Дегтярьова у тому ж дусі зазначає, що «...особливість формування філософських студій за часів Радянського Союзу спричинила сьогодні прогалину в царині антропологічних, культурологічних та філософських зсувів...» [11, с. 108].

Звернімося до оригінальних думок українських науковців, які були причетні до дослідження зазначеної проблематики, а головне до їх висновків стосовно самого поняття «радянська філософія». Так, В. Гусев, один із дослідників феномену радянської філософії, з цього приводу зауважує, що зазвичай у коло зацікавлень істориками філософії потрапляють події, які уже мають власну історію (хоча б п'ятдесят років). Тому, на думку дослідника, у випадку з радянською філософією повинно пройти ще декілька десятиріч, перш ніж можна буде приступати до її об'єктивного аналізу. Таку свою позицію він аргументує тим, що пройшло ще надто мало часу, а саме сьогодні українська філософія переживає період бурхливих змін, трансформацій та кардинально переглядає стрижневі парадигми свого подальшого розвитку. Відтак феномен радянської філософії можна аналізувати лише в історичному контексті. Аналізуючи таким чином радянську філософію, одразу розуміємо, що подібний спосіб філософування в силу низки суб'єктивних та об'єктивних причин характеризувався певною заангажованістю та пристосуванством до тієї політичної ситуації, яка мала місце у відповідному часовому відрізку розгортання такого типу філософування. Відтак може-

мо констатувати майже абсолютну залежність радянської філософії від комуністичної ідеології. Функціонуючи у подібній площині, філософія втрачає імпульси креативного розвитку. А стосовно «радянської філософії» можна констатувати факт прямого підпорядкування філософії ідеологічним цілям партії. Як наслідок, «радянська філософія» була штучно відгороджена практично від будь-яких сучасних їй віянь як світової філософії, так і власне філософії як такої, адже усі попередні філософські напрацювання піддавалися строгій цензурі і, відповідно, на фініші виходив продукт, який цілком влаштовував речників пропагандованої ідеології, але не мав нічого спільного з філософією. Тим не менше до цієї монолітної філософської системи, яка існувала у штучній площині, усе ж таки проникали паростки світової філософії, які радянська людина отримувала не інакше, як через призму «нищівної» критики. Більше того, навіть у такому спотвореному варіанті західноєвропейська філософія була доступна лише невеликому колу «обраних». Як наслідок, утворився деякий замкнений цикл, де відбувався рух, який був позбавлений будь-якої можливості для еволюціонування. Це була філософія у самій собі. Але не дивлячись на зазначені вище зауваження, якщо поглянути на радянську філософію в контексті тих подій та канонів існування в радянському суспільстві, можна констатувати низку цікавих моментів. З одного боку, це практично абсолютна її залежність від партійної ідеології та беззаперечна віра марксистсько-ленінським авторитетам. З іншого – можемо спостерігати неспівмілі паростки прояву національних філософських традицій. Але зауважимо, що будь-які ініціативи, які так чи інакше виходили за межі марксистської ідеології, відразу нівелювалися, причому доволі жорстко. Тому, якщо говорити про існуючу тоді систему, в цілому можемо констатувати тотальну залежність філософії від пануючої тоді ідеології. «Все це, – зазначає у цьому контексті В. Гусев, – була схоластика чистісінької води, нецікава сьогодні і безплідна з історичної точки зору. І якщо з позицій сьогодні оцінювати філософські здобутки радянської доби, якщо спробувати дати чесну відповідь на питання, які з них витримали перевірку часом, то відповідь тут може бути дуже простою... Які з цих книжок можна сьогодні порекомендувати студентам? Таких книжок обмаль, здебільшого це дослідження з історії філософії» [3, с. 18]. Відтак радянські філософи мали змогу працювати практично лише в рамках

діалектичного та історичного матеріалізму. Говорячи про штучність та примусовий характер радянської філософії, критик наводить такий аргумент, що коли радянська система зазнала краху, практично не залишилося справжніх ідейних філософів-марксистів, котрі б і далі продовжували розвивати основні постулати цієї філософії, а отже подібне може свідчити лише про те, що задекларована філософія носила штучний та примусовий характер. Адже практично жоден із професійних філософів, які так чи інакше мали дотичне до творення радянського типу філософування, не підтримав її подальший розвиток після того, як нівелювався контроль та опіка з боку партії. У цьому випадку доречно припустити, що якихось цікавих та оригінальних концептів розглядувана філософія, очевидно, так і не вибудувала. Продовжуючи свої візії, науковець з великою долею слушності зазначає, що радянська філософія може бути цікавою для вивчення лише історикам, адже жодних здобутків чи то в плані оригінальних ідей чи постатей, чи в плані філософських досягнень вона не здійснила. Таким чином критик приходять до висновку, що штучна філософія могла розвиватися лише за умов, які у своїх вихідних принципах теж були доволі штучними. Відповідно, коли забезпечення таких умов стало неможливим, з необхідністю нівелювався сам феномен радянської філософії як такої.

На наш погляд, з багатьма його висновками можна погодитися, але не з усіма. Якщо головні «здобутки» радянської філософії задекларовані дослідником не викликають сумнівів, то для сучасного науковця, історика філософії важливим буде спробувати відшукати в загальній площині радянської філософії безсумнівно присутні винятки, які не слід беззастережно відкидати та нівелювати. І хоча вони не вплинули кардинально на загальний перебіг подій, їх слід так само прискіпливо аналізувати та досліджувати. А якщо говорити про формування української національної філософії, то лише у такий спосіб в даному історичному відрізку часу можливо було її хоч якось розвивати. Тому сучасним науковцям слід скрупульозно виокремлювати її «паростки» із загальної маси ідеологічно підпорядкованої радянської філософії.

Інший дослідник філософії цього періоду О. Білий, говорячи про проблеми радянської філософії, підкреслює, що вона однозначно заслуговує на дослідження в таких площинах, як: соціальна, культурна, політологічна, психологічна тощо. На

його думку (як і на думку переважної більшості дослідників філософії того часу), визначальним фактором розвитку філософії радянської доби був державний терор. Хоча слід зазначити, що серед низки гуманітарних наук, які були покликані служити новій ідеології, філософія займала одне з чільних місць. Тут навіть відбувся своєрідний поділ на «цехові касти», де на першому місці стояли дослідники, що обрали предметом власного аналізу діалектичний та історичний матеріалізм. Його визначальною характеристикою була відмінна від інших філософська мова (жаргон), яка формувалася впродовж доволі тривалого відрізка часу. «Цей жаргон геть знищував головну передумову мислення, а саме вміння формулювати запитання, окреслити реальні суперечності, здатність вести діалог, чути та розуміти голос іншого, а не розгортати наступальну стратегію проти уявного опонента. Можна навіть говорити про парарелігійний профетичний дискурс діалектичного та історичного матеріалізмів» [1, с. 21]. Подібна цитата зайвий раз підкреслює той факт, що у своїй основній масі радянська філософія – штучно утворене явище, а відповідно усі трансформації, які проходили в ній, можна охарактеризувати як рух усередині самої себе. Наступною, на переконання дослідника, була «каста», яка спрямовувала свою діяльність на критику західної філософської думки. У цьому контексті слід зазначити, що практично уся західноєвропейська філософія подавалася такого роду науковцями крізь призму критики. Подібний факт можна трактувати двояко. З одного боку, до радянського (в даному випадку українського) читача західноєвропейська філософія потрапляла в доволі спотвореному та відретушованому вигляді. Такий факт можна розглядати як однозначно негативний. Але, з іншого боку, критикуючи стрижневі течії цієї філософії, речники марксизму приносили на радянський (український) ґрунт хоч якусь першоджерельну базу. Такий процес уже можна розглядати як однозначно позитивне явище, адже лише таким чином можна було відкрити завісу до філософії Заходу, яка своїми основоположними постулатами кардинально відрізнялася від радянської ідеології та філософії.

Іншим фактором, який у цьому контексті слід взяти до уваги, був фактор тотальної заборони і «генетичного» несприйняття західноєвропейської філософії апологетами марксизму, а це у свою чергу зумовило збільшення цікавості до неї більш молодого і, відповідно, менш зом-

бованого покоління філософів. Очевидно, що повністю перекрити інтелектуальні інформаційні потоки із Заходу апологети радянської філософії були не в силах, а тому так чи інакше «спрагле» до нових знань молоде покоління філософів черпало так потрібну у той час нову інформацію, яка була позбавлена ідеологічних нашарувань тоталітарного суспільства. Подібні «витоки інформації» можна було спостерігати у галузі логіки, методології науки, історії світової філософії тощо. У цьому контексті слід зазначити той факт, що таким станом речей доволі вдало скористалася ціла когорта мислителів. Вони змогли усіма правдами і не правдами «протягнути» у сферу власних досліджень низку проблем, які не зовсім вписувалися у хрестоматійну марксистсько-ленінську філософію. Відтак критик констатує, що така галузь філософії, як історія філософії уможливила певною мірою розвиток української національної філософської думки, з одного боку, а з іншого – зробила певний прорив у історію західноєвропейської філософії. Але все ж таки доводиться наголошувати на недостатньому зверненні радянських філософів до західноєвропейської філософської традиції. Як наслідок, отримуємо (у переважній більшості) деякий вторинний філософський продукт, який в основній масі не відрізнявся особливою оригінальністю.

Р. Кобець у свою чергу слушно зазначає, що до діалектичного та історичного матеріалізму нова генерація науковців (90-ті роки ХХ століття) ставилася уже як до деякого обтяжливого, але необхідного елементу тогочасної філософії. «Безперечно, для студентів-філософів, яким за визначенням була притаманна яскраво виражена «метафізична потреба» (Кант), несприйняття марксистсько-ленінської доктрини не конвертувалось у зневагу до філософії як такої. Ми кинулися шукати тих філософів, які могли б надати нам чіткіше пояснення своїм почуттям незгоди з існуючим станом справ та теорією, яка цей стан легітимує» [4, с. 23]. Отже можемо констатувати, що у певному часі свого становлення радянська філософія поступово позбувалася свого наскрізь тоталітарного впливу. Навіть невеликі за обсягом, фрагментарні переклади творів західноєвропейських і американських філософів певною мірою підживляли авторитет радянської філософії, яка довгий час подавалася як єдино істинна. У цьому контексті дослідник слушно зазначає про існування принаймні двох основоположних вад, які призвели до того, що такого типу філосо-

фія з необхідністю перетворювалася у схематичну схоластику. Такими вадами були як сам предмет радянської філософії, так і мова, якою вона подавалася широкому колу читачів. На відміну від нехай у багатьох випадках непростої, але природної та зрозумілої мови кращих представників західноєвропейської філософії, мова хрестоматійних виразників марксистської доктрини в основній своїй масі справляла враження вимученості, неприродності, штучності. А для того, щоби зрозуміти ту чи іншу лейтмотивну тезу доводилося перечитувати багато зайвої інформації, яка, як правило, жодної користі не приносила.

А. Лой констатує, що як така «радянська філософія» сформувалася доволі пізно, а до того відбувалося те, що можна охарактеризувати як «примітивна псевдо філософія». А основоположні її тези, започатковані Леніним і Сталіном, слід було сприймати як деякі «священні тексти». В подальшому ж відбувається поступова втрата класичною радянською філософією своїх керівних позицій. Такий процес можна пояснити багатьма факторами, одним із яких очевидно слід вважати той факт, що за «залізну завісу» тоталітарної системи почали проникати паростки новітньої світової філософії, які були кардинально іншими, несхожими на ту філософію-ідеологію, яка упродовж багатьох десятиліть пропонувалася радянській людині під виглядом єдино правильної. Іншим фактором критик слушно називає вплив елементарного здорового глузду, з яким творцям радянської ідеології (які в багатьох моментах загралися) слід було рахуватися. Відтак цілком закономірним явищем було те, що на терени, де донедавна «панувала» лише радянська філософія, поступово почали проникати західноєвропейська психологія, соціологія тощо. Тут констатуємо поступову зміну основних акцентів радянської філософії. Відбувався своєрідний відхід від колись домінантних та беззаперечних постулатів ідеології її ключових речників. Так, можемо прослідкувати тенденції критики стрижневих концептів штучної псевдо філософії Сталіна. Інша справа була з нівелюванням авторитету праць Леніна, адже його твори філософського змісту ще доволі великою мірою впливали на існуючу тоді ідеологію, вони по суті підживлювали її. Але, як зазначає А. Лой, прогресивні науковці здійснили цікавий «маневр». Вони «втягнули» на світ «Філософські зошити» Леніна, у яких він конспектував низку праць західних філософів, зокрема Гегеля. У цій праці Ленін піднімав питання зокрема про значення практи-

ки. А подібний гносеологічний поворот відкривав низку нових можливостей для постановки актуальних питань у разі, коли ленінська теорія відображення не «справлялася» з новими філософськими викликами. Дослідник також слушно зауважує, що радянську філософію не варто аналізувати лише в теоретичному контексті, адже так само важливою є її соціально-практична площина. Маємо такий стан речей, коли радянська філософія була штучно відгороджена не лише від західноєвропейської філософської традиції, але і від власної соціальної реальності. Як наслідок, радянська філософська спільнота могла розвиватися лише сама у собі, утворюючи деяку подібність замкненому колу. «Радянська філософія, – зазначає А. Лой, – внутрішньо була розрахована на те, що нею користуються, заробляють, роблять кар'єру, маніпулюють тощо, але нею не живуть, її не сприймають як «покликання», як чинник «ціннісно-раціонального порядку», кажучи словами Вебера. Хоч як це дивно, у такому разі філософія не транслює цінності, які підтримують її статус та престиж не тільки у суспільстві, але й усередині філософського загалу. Радянська філософія була розрахована на існування в режимі соціального аутизму» [5, с. 27].

Подібне філософування за принципом «свій до свого по своє» дійсно мало місце у філософії радянського періоду, але не слід недооцінювати присутність у радянському культурно-філософському просторі оригінальних мислителів, які в силу тих чи інших причин не вписувалися в площину «єдино-правильної» радянської філософії. Для того, щоби мати змогу працювати в обраній сфері і займатися не зовсім тією філософією, яку сповідували в радянському тоталітарному соціумі, їм слід було віртуозно завуальовувати свої «крамольні» ідеї, адже у випадку викриття їм загрожувала не лише уявна небезпека. Тому саме таких науковців слід виділяти із загальної сірої маси, адже лише ідучи таким шляхом, можна збагатити українську філософську думку. Але не менш важливим є й інший факт, який полягає у тому, що сучасна філософська традиція в уже вільній та самостійній Україні не є цілком позбавленою від подібного пережитку радянського типу філософування. Тому можемо констатувати, що подібного штибу рудименти не дозволяють сучасній українській філософії розірвати це порочне коло.

Т. Лютий теж задається питанням про те, кому потрібна «радянська філософія». І хоча однозначної відповіді на подібні запитання, як

правило, не буває априорі, критик у даному контексті піднімає низку цікавих фактів. Так, пишучи про сучасні закордонні дослідження зазначеного феномену, дослідник паралельно зазначає про неналежний рівень вивчення саме українського варіанту радянської філософії. Дійсно, у західноєвропейській філософській літературі можемо констатувати наявність багатьох сучасних досліджень марксизму, тоді як у вітчизняній історіософії таких досліджень явно бракує. А якщо подивитися на сучасний стан розвитку української філософії, можемо констатувати тут присутність тією чи іншою мірою «відголоску» радянської філософії, причому у різних площинах українського наукового життя. Такий факт переконливо свідчить про те, що «де факто» остаточного «розриву» сучасної української традиції з радянською філософією не відбулося. І цьому можемо дати декілька пояснень. Насамперед, напрошується висновок про те, що не маємо більш-менш чіткої дефініції феномену українського варіанту радянської філософії. Як наслідок, у силу певної розмитості «кордонів» між радянською і новітньою українською філософією, відбулося (і відбувається) проникнення елементів першої в другу, де на виході отримуємо науковий продукт, що у великій мірі складається з наповнення радянськими рудиментами. Не слід також забувати про те, що дійсно пройшло ще надто мало часу, а тому сучасну українську філософію формують чимало науковців, які є безпосередніми представниками радянського типу філософування. І це не їх вина, що період становлення їх як філософів припав саме на цей період в історії української філософії [6]. На наш погляд, якщо задатися цілком провести порівняльний аналіз визначальних концептів української радянської культури і сучасного українського культурного простору, можна буде відшукати низку показових паралелей.

Висновки.

Роблячи висновок, насамперед слід зазначити, що для того, щоби мати можливість позбавитися впливу радянського минулого (у нашому випадку радянської філософії), його не слід замовчувати, а радше навпаки – вивчати основні постулати з тим, щоби у подальшому розпредметити, зрозуміти, дати адекватну оцінку і врешті відпустити. Відтак, для того щоби якісно рухатися далі, сучасним українським історикам філософії необхідно прагнути максимально об'єктивно та адекватно відтворити загальну канву попереднього еволюціонування україн-

ської філософії в цілому. У нашому випадку слід дати відповіді на низку ключових питань стосовно розвитку такого періоду в українській філософії, який отримав назву «радянський» і який небезпідставно вважається одним із найменш досліджених в українській історіософії. І якщо не на усі питання вдасться дати відповіді негайно, усе ж їх потрібно піднімати, формулю-

вати проблематику, дискутувати, адже лише таким шляхом вирішується та чи інша наукова проблема. А це у свою чергу дозволить сучасним науковцям сконцентруватися на формуванні української філософської традиції, яка буде якісно інша, нова та незаангажована, співзвучна із стрижневими ментальними характеристиками саме українського народу.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Білий О. Самоцензура і філософський дискурс / О. Білий // Філософська думка. – 2009. – Вип. 3. – С. 20-22.
2. Галань Н. В. Філософсько-критичний дискурс у теоретичній спадщині українських радянських філософів 1920-х – 1930-х років : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.05 / Н. В. Галань. – Івано-Франківськ, 2015. – 198 с.
3. Гусев В. Ув'язнена філософія: діамат та істмат vs червоний позитивізм та червоний екзистенціалізм / В. Гусев // Філософська думка. – 2009. – Вип. 3. – С. 16-20.
4. Кобець Р. Геть від марксизму, або Досвід заперечення радянської філософії / Р. Кобець // Філософська думка. – 2009. – Вип. 3. – С. 22-24.
5. Лой А. «Філософія – покруч» / А. Лой // Філософська думка. – 2009. – Вип. 3. – С. 25-28.
6. Лютий Т. Кому потрібна «радянська філософія»? / Т. Лютий // Філософська думка. – 2009. – Вип. 3. – С. 28-32.
7. Хома О. Історія зарубіжної філософії в сучасній Україні: радянська «різома» / О. Хома // Філософська думка. – 2009. – Вип. 3. – С. 32-39.
8. Юринець Я. Біля витоків «радянської філософії» в Україні (1920–1930-ті рр.) / Я. Юринець // Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія». – Т. 63. Філософія. Релігієзнавство – 2007. – С. 74-78.
9. Юринець Я. Ю. З історії українських літературно-філософських дискусій 1920-х років : Володимир Юринець contra Микола Хвильовий / Я. Ю. Юринець // Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія». – Т. 89. Філософія та релігієзнавство. – 2009. – С. 71-75.
10. Яхот И. Подавление философии в СССР (20–30-е годы) / И. Яхот // Вопросы философии. – 1991. – № 9-10 – С. 44-68.
11. Дегтярьова Н. І. Історико-філософські трансформації концепту ідеології / Н. І. Дегтярьова // Науково-теоретичний альманах «Грані». – 2015. – Т. 18. – № 7. – С. 108-113.

REFERENCES

1. Bilyi, O. (2009). Samotsenzura i filosofskiyi diskurs [Self-censorship and philosophical discourse]. *Philosophical Thought*, 3, 20-22 [in Ukrainian].
2. Halan, N.V. (2015). *Filosofsko-krytychnyyi diskurs u teoretychnii spadshchyni ukrainskykh radianskykh filosofiv 1920-kh – 1930-kh rokiv* [Philosophical and critical discourse in the theoretical heritage of the Ukrainian Soviet philosophers of the 1920s-1930s]. Candidates thesis [in Ukrainian].
3. Husiev, V. (2009). Uviaznena filosofia: diamat ta istmat vs chervonyi pozytyvizm ta chervonyi ekzystentsializm [Convicted philosophy: dialectical materialism and historical materialism vs. red positivism and red existentialism]. *Philosophical Thought*, 3, 16-20 [in Ukrainian].
4. Kobets, R. (2009). Het vid marksyzmu, abo Dosvid zaperechennia radianskoi filozofii [Getting Out of Marxism, or Experience of Denial of Soviet Philosophy]. *Philosophical Thought*, 3, 22-24 [in Ukrainian].
5. Loi, A. (2009). «Filosofia – pokruh» [«Philosophy – Hybrid»]. *Philosophical Thought*, 3, 25-28 [in Ukrainian].
6. Liutyi, T. (2009) Komu potribna «radianska filozofia»? [Who needs «Soviet philosophy»?]. *Philosophical Thought*, 3, 28-32 [in Ukrainian].
7. Khoma, O. (2009) Istoriia zarubizhnoi filozofii v suchasni Ukraini: radianska «rizoma» [The History of Foreign Philosophy in Contemporary Ukraine: The Soviet «Rhizome»]. *Philosophical Thought*, 3, 32-39 [in Ukrainian].

8. Yurynets, Ya. (2007) Bilia vytokiv «radianskoi filosofii» v Ukraini (1920–1930-ti rr.) [At the origins of the «Soviet philosophy» in Ukraine (1920-1930's)]. *Scientific notes of the National University of Kyiv-Mohyla Academy. Philosophy. Religious Studies*, 63, 74-78 [in Ukrainian].
9. Yurynets, Ya.Yu. (2009) Z istorii ukrainskykh literaturno-filosofskykh dyskusii 1920–kh rokiv : Volodymyr Yurynets contra Mykola Khvylovyi [From the history of Ukrainian literary and philosophical discussions of the 1920s : Volodymyr Yurynets contra Mykola Khvylovyi]. *Scientific notes of the National University «Kyiv-Mohyla Academy». Philosophy and Religious Studies*, 89, 71-75 [in Ukrainian].
10. Yakhot, I. (1991) Podavleniie filosofii v SSSR (20–30–e gody) [Suppression of Philosophy in the USSR (20-30s)]. *Questions of Philosophy*, 9-10, 44-68 [in Russian].
11. Degtiarova, N. (2015). Istoryko-filosofski transformacii konceptu ideologii [Historical and philosophical transformation of the concept of ideology]. *Scientific and theoretical almanac «Grani»*, 18 (7), 108-113 [in Ukrainian].

Козій Іван Володимирович

Кандидат філософських наук, доцент
Львівський торговельно-економічний університет
79005, м. Львів, вул. Туган-Барановського, 10

Kozii Ivan

Ph.D. of Philosophy, Associate Professor
Lviv University of Trade and Economics
1, Sichovyh Strilciv str., Lviv, 79000, Ukraine

Email: koziyiryna09@gmail.com ORCID: 0000-0003-0348-0671

Цитування: Козій І. В. Феномен української радянської філософії / І. В. Козій // Науково-теоретичний альманах «Грані». – 2018. – Т. 21, № 12. – С. 34-41.

Citation: Koziy, I.V. (2018). Fenomen ukrainskoi radianskoi filosofii [The Phenomenon of the Ukrainian Soviet Philosophy]. *Scientific and theoretical almanac «Grani»*, 21(12), 34-41.

Стаття надійшла / Article arrived: 08.11.2018

Схвалено до друку / Accepted: 11.12.2018